

Životní příběh paní Věry Sosnarové

Zpracovali: Amálka Hausváterová, Vanessa Partlová, Stanislav Zacha
žáci 9. třídy ZŠ E. Rošického 2, Jihlava, pod vedením paní učitelky Jiřiny Nápravníkové.

Paní Věra Sosnarová se narodila 5. 5. 1931 v Brně. Její otec, Josef Šíma, byl československý legionář, který za první světové války bojoval na ruské frontě. Po skončení války se vracel domů po železnici přes Sibiř, Vladivostok a dále na lodi zpět do Československa.

Maminka byla Ruska. Za války pracovala jako zdravotní sestra u vojska a tam se také seznámila s tatínkem. Spolu s ním odešla z Ruska a ještě na lodi se vzali. Již jako manželé se v roce 1920 vrátili zpět do Brna. Oba matčini rodiče padli v Rusku za oběť bolševickému teroru.

„Jich zaživa naházeli do koštra, „kostjor“, to je ohniště, celý dědiny vypalovali.“

Maminka paní Věry vždy říkala:

„Zdrhla jsem odtam, stejně by mě zabili.“

Po návratu do Brna si mladí manželé koupili malý dům ve Slatině, okrajové části města. V roce 1921 se narodila první dcera, po deseti letech, v roce 1931, druhá - paní Věra.

Když jí byly tři roky, tatínek, povoláním architekt, rodinu opustil. Odstěhoval se za bratrem do Belgie s prvorozenou dcerou. Už nikdy potom tatínka neviděla.

V polovině třicátých let byla velká bída, nebyla práce, zavíraly se továrny. Po odchodu tatínka, přišla rodina o střechu nad hlavou. Z domku ve Slatině je vyhodili. Věra zůstala sama s maminkou, bez otce, bez domova. Naštěstí jim pomohl místní listonoš:

„Paní Šimová, tady u olomoucké silnice je velká kolonie. Tam tatíček Masaryk nechal pro chudé lidi nastavět baráky. Běžte tam, můj bratr je tam starostou. Tak řekněte, že vás posílám.“

Když bylo paní Sosnarové šest let, začala chodit do školy. Maminka nemohla sehnat stálou práci. Byla zdravotní sestra a tuto práci vykonávaly řádové sestry. Nezbylo tedy nic jiného než různé příležitostné práce na statku za pár brambor, jablek a kousek chleba. Také paní Věra musela hned po škole chodit k sedlákovi hlídat děti. Když byla větší, vybírala brambory, pásala kozy, husy, uklízela pod dobyt看kem.

V sousedním baráku měli pět dětí, čtyři děvčata a jednoho chlapce, Zdeňka. S ním se paní Věra hodně kamarádila. Chodili spolu do školy, do kostela šest kilometrů ze Slatiny do Tuřan, pracovali spolu u sedláka i chodili po žebrotě.

„Ano, nachodila jsem se po žebrotě hodně. Říkám doma: „Maminko, mám hlad.“ „Já nic nemám, běž si vyžebrať nebo běž k sedlákovi.“

Když byly Vánoce, pan farář sbíral od okolních sedláků staré oblečení a rozdělával je mezi chudé děti. I když měla paní Věra roztrhané boty i kabát, řekla si panu faráři o „botky s bruslama“.

„No, pantáto, tam jsou botky s bruslama, ty bych chtěla“.

Když je ukázala mamince, ta ji hnala zpátky šest kilometrů do kostela, aby brusle vrátila a vyměnila za kabát.

„ Já musela šest kilometrů utíkat do kostela a honem velebnýmu pánovi vrátit ty brusle.“

Dětství neměla paní Věra jednoduché, často měla hlad. Do školy s ní chodil i syn sedláka. A ten nosil do školy velké svačiny. Jenže byl velice lakomý a nikdy se s chudými dětmi nechtěl rozdělit. Hlad byl velký, svačina lákavá. Nedalo se dělat nic jiného, než mu ji vzít. Ale pak následoval trest - klečel na hrachu. Přesto, že je pan farář musel potrestat, po vyučování vždy na faře dostaly najíst.

Na pana faráře a paní učitelku paní Věra vzpomíná s láskou. Právě od ní dostala pět korun, aby si u Bati koupila „plátěňáčky“. Těch si moc vážila a nosila je pouze do kostela.

„A byly to plátěňáčky a byly naše, baťovský. To byla kvalita. Byla jsem celá šťastná, do kostela jsem utíkala bosá a před kostelem jsem se obouvala. V kostele abych byla obutá.“

V roce 1939 zabrali naši republiku Němci. V kolonii bydlely dvě ruské rodiny. S nimi se paní Šimová často dostala do sporu.

„Vy bolševici, co tady děláte? Mají vás Češi vyhnat, vy jste tolik nás Čechoslováků postříleli, ať jste mučili.“

Za protektorátu chodila paní Věra s kamarádem Zdeňkem uklízet do kina Čas, které se nacházelo naproti hlavnímu nádraží. Za odměnu se potom mohli podívat na film. Jednou přicházeli ke kinu a nádraží bylo obsazeno Němci.

„Pantáto, co těch „Němčourů“ je tolik?“

„Pojede Hitler přes Brno, honem uklízejte.“

A opravdu. Za malou chvíli Věra opravdu viděla Hitlera.

„Najednou jede Hitler. Vedle sebe měl černého vlčáka, ruku tak. Byl to Hitler. Hitlera jsem viděla tak, jak teď vidím vás.“

Blížil se konec války a maminka měla velké obavy. Z Ruska utekla a nyní měla strach o sebe i o své dcery. Kvůli tomu také přestoupila z pravoslavné víry na katolickou.

Paní Šmídová, Věřina matka, měla celkem tři dcery. Nejstarší odešla s otcem do Belgie, prostřední Věru a nejmladší Naďu, jejíž tatínek, maminčin přítel, zemřel 14 dní před Nadiným narozením na tuberkulózu. Ačkoliv pro paní Věru to byl tatínek nevlastní, vzpomíná na něj se slzami v očích:

„Není, děti, ten otec, který to dítě zplodil, ale ten otec, který to dítě přijal a kousek chleba a tu lásku mu dal.“

Na jaře roku 1945 Němci bombardovali Brno. Matka s dcerami se schovala s ostatními v jeskyni v Podolí. Když bombardování skončilo, všichni vítali ruské vojáky.

„Rusi už jsou v Brně, už nás osvobodili.“

Paní Šmídová utíkala s dětmi domů a chystala se na útěk. Za první světové války sloužila v carské armádě. Byla zdravotní sestra, ale i to bylo velice nebezpečné. Sergej a Nikolaj to věděli a maminka se velice bála.

„Musíme utéct! Já něco nachystám a uvidíme, jak to bude.“

Den před plánovaným datem útěku z Brna se u jejich domu objevilo auto a matku i s dcerami odvezlo k výslechu na sovětské velitelství.

Vojáci slibovali, že za dvě hodiny budou zpátky.

„A víte, kolik trvaly ty dvě hodiny? Devatenáct a půl roku trvaly dvě hodiny.“

Maminku dlouho vyslychali. Křičeli na ni, že zradila Rusko.

„Ty suka, ty zradila svoju zemi, ty streljala do svojich bratřev. Ty dolžna byť davno zastrelena. Počemu ty ješčo živjoš?“

„Já ne Ruska, já Českoslovačka.“

Vyšlo najevo, že i když byla vdaná za Čechoslováka, stále zůstala občankou Ruska, nyní Sovětského svazu. 25 let žila v Československu, neměla československé občanství, byla občankou Sovětského svazu. Nevěděla o tom. Nevěděla, proč tomu tak bylo, ale tento fakt změnit nemohla.

„Asi čtyři dny jsme tam byli, spali jsme venku.“

Nakonec je všechny tři odvedli na obrovské nádvoří za Brnem. Tam už byly shromážděny tisíce zajatců různých národností, z valné části vojáků.

Po čtyřech dnech je vyhnali na pochod, přes Rajhrad, Pohořelice až do Mikulova. Tam pobýli asi týden, naložili je na nákladní automobily a dovezli do Budapešti. Ocitli se na velikém sportovním stadionu, kde strávili dalších pět dní. Připojily se k nim také Ukrajinky, které přivezly tři nákladní automobily. Když Hitler zabral Ukrajinu, odvezl je do Německa na práci. Nyní byly přesvědčené, že se vrací domů.

„Ony vyskakovaly a zpívaly Kalinku a tancovaly. My jeděm domoj.“

Dále do Bukurešti se přesouvali v dobytčích vagónech. Během cesty vždy na deset až patnáct dní zastavili, aby mohli projet vozy, vezoucí vojáky na Dálný Východ.

„Vždycky jsme vyfasovali půlkilovou plechovku, buďto hrách nebo kroupy, fazole nebo kukuřice, čtyři suchary a dva kýble vody.“

Přijeli do Bukurešti. Tam paní Věra poprvé poznala, co jsou Rusi zač.

„Bachaři byli ožralí, ani na nohách nemůžou stát. Nedívají se na vás, je vám deset nebo patnáct. Řvali. Jeden mě povalil a znásilnil. Bylo mně 14 roků.“

Z Bukurešti vedla cesta do Moldávie a potom do Běloruska. Tam se Ukrajinky radovaly, že jsou již doma. Ty, co vyskočily z vlaku, stráž okamžitě postřílela. Ostatní zavřeli zpátky do vagónů a poslali je na Sibiř za to, že pracovaly pro Hitlera.

Přes Moskvu se transport rozjel na Sibiř. Celkem 56 vagónů. Nakonec dorazili na místo. Devět kilometrů se brodili sněhem, až přišli k ohromnému lágru. Věže, ostnaté dráty, stráž, veliká brána.

Maminka prorokovala: „***Přes tu bránu když projdeme, zpátky už se nevrátíme.***“

Ale já říkám: „No ale, jo, vrátíme se.“

Dovedli je do domu, v něm byla jen velká kamna, lavice, stůl, palandy, pytle nacpané listím, petrolejky na svícení.

V baráku již byly Polky z Katyně, které po kатыňském masakru odvezli do sibiřských lágrů, aby se vše utajilo.

„A Rusi těch nejvyšších důstojníků, generály, plukovníky, podplukovníky nahnali do lesa Katyně. Oni museli vykopat ohromnou jámu. Pak přihnali jejich ženy. Ty stály za tou druhou stranou. A Rusi ty polské generály postříleli. Padali do těch jam a ty ženy, ty se musely na to dívat.“

Našili jim oblečení z pytlů, venku byla zima přes čtyřicet stupňů mrazu. Denní příděl jídla byl 250 gramů. V obrovských kotlech se z brambor, řepy, zelí a ovsu vařila řídká polévka. Aby byla voda na pití, musel se rozehřívat sníh na plotně.

„Brambory se šlupkama, řepa i s listím.“

Všechny ženy vykonávaly těžkou práci v lese. Paní Věra, které bylo čtrnáct let, musela kácet stromy a rozřezávat je na metry. Maminka osekávala z poražených stromů větve.

Každý den jim červenou barvou označili stromy, a dokud nebylo vše hotovo, nikdo se nesměl vrátit na barák. Pracovalo se až patnáct hodin denně. Po práci je čekala dřevěná miska, dřevěná lžíce a trocha polévky.

„Já už jsem ten hlad zažila tady v dětství, v republice. Tam jsem ještě horší hlad poznala.“

Mezi Polkami si paní Sosnarová našla i kamarádku. Manželka polského generála, paní Mickiewitzová, měla v lágru dvě dcery – Ježviku a Maryčku. S nimi paní Věra pracovala v lese. Každodenní těžká práce v lese, každodenní násilí od bachařů.

Jednoho dne došlo k tragédii. Paní Věra spala se sestrou na horní palandě, když najednou ucítila nad sebou něco studeného. Myslela si, že je to bachař. Když úplně procitla, zjistila, že se nad nimi se sekýrou v ruce naklání jejich matka.

Sestry stačily seskočit z palandy a vyběhnout na dvůr. Tam běhaly po pás ve sněhu. Nakonec je chytli a dovedli zpět do baráku.

„Polačky všechny venku byly, do baráku nás dotáhly, zabalily do dek a ohřívaly. A matka tam už nebyla, nevěděly jsme, kde je.“

„Chočete mamu?“

Druhý den sestry viděly maminku naposled. Za velitelstvím ležela zastřelená v kaluži krve, už přimrzlá k zemi. Večer si vyprosily od bachařky pytel, do něj maminku zabalily a zahrabaly ji do sněhu.

„A potom na jaře jsme jí tam vykopaly za lágrem kousek dál jamku a tam jsme ji pochovaly.“

Druhou matkou se potom pro děvčata stala paní Mickiewitzová, měla je ráda jako vlastní.

„To byla mamička. Ta nám tu lásku dala. Ano, to byla mamička, já se za ni každý den modlím.“

Každých 14 dní probíhalo vytríďování lidí. Kdo už nemohl pracovat, kdo nemohl plnit normy, toho zastřelili nebo otrávil. Dostal skleničku vodky s arzénem a druhý den v ukrutných bolestech zemřel.

Svědkiem tohoto vytríďování byla i malá sestra Naďa. Jednou šla do lesa na jahody, ale za chvíli běžela polekaná zpátky.

„Tam je něco strašného, já tam nemůžu, běž tam, běž tam.“

Paní Věra uviděla asi padesát mrtvých lidí, leželi na hromadě, všude plno krve.

Zanedlouho paní Věra místo do lesa musela jít pohřbívat mrtvé do velké jámy za lágrem. Když nesla jednoho chlapce, zjistila, že ještě není mrtvý.

„Jenom jsme ho převrátily a on se na nás podíval. Dodneška vidím ty jeho oči. Ten neměl víc, než devatenáct, dvacet roků.“ „On živoj, on živoj“.

Nahlásila to bachařovi. Byla za to zbita, ruku měla rozsekanou a visela jí na vlásku. Potom upadla do bezvědom a probudila se na palandě v baráku. Za dva dny už musela jít opět pracovat do lesa.

To však nebylo všechno. Protože odmlouvala a nechtěla ještě živého chlapce pohřbít, přišli si pro ni a dostala za trest deset dní jámy.

Byla to zemljanka, díra metr krát metr, byl zde jeden prázdný kbelík s vodou. Zde musela být paní Věra deset dní skrčená. Jednou za den přinesl bachař denní přiděl chleba – 250 gramů.

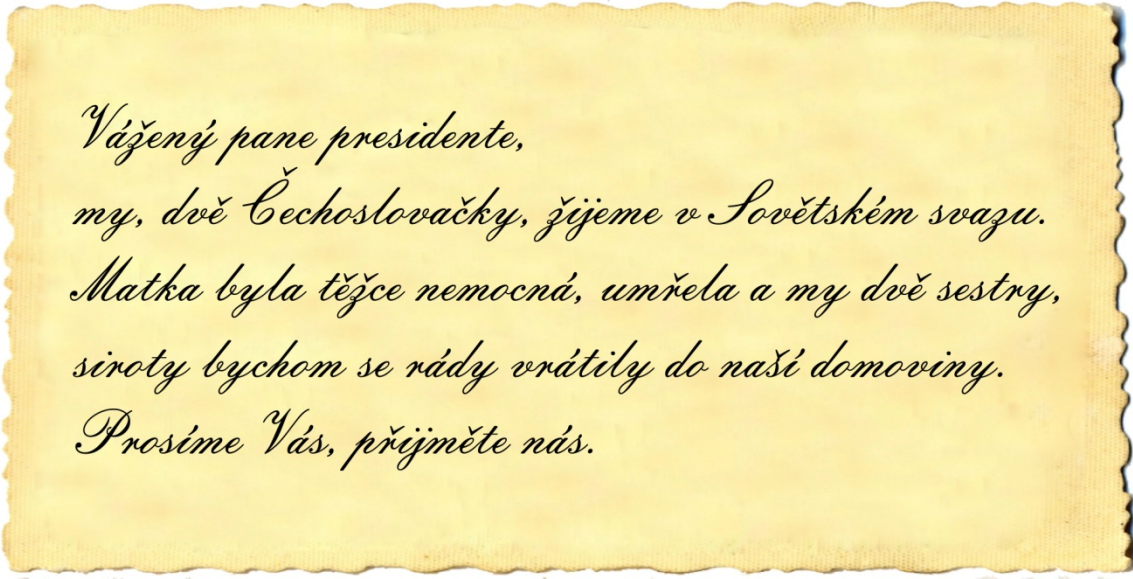
„Lezete po kolenách pro ten kousek chleba. On vám ho podává, ale než ho vezmete, on na něho chčije a potom vám ho podá. Nikdá v životě toto Rusům neodpustím.“

Když nastoupil v Sovětském svazu k moci Nikita Chruščov, situace se začala pozvolna měnit. Byli propouštěni vojenští zajatci. V roce 1956 se dohodl polský prezident s Chruščovem na propuštění polských zajatců. Tak odjela i paní Mickiewitzová. Chtěla vzít obě sestry s sebou jako svoje děti, ale velitel lágru jí to zakázal. Loučení bylo bolestné.

„Mamičko, ty naše zlatá, neopouštěj nás. My už nikoho nemáme.“

Poněvadž na baráku zůstaly už jen paní Věra s Nadou, převedli je do sousedního lágru. Tam byl jiný velitel, ten znal Československo. Při osvobozování se dostal až k Ostravě. Choval se k nim o poznání lépe. Sestry byly přiděleny na práci v závodě. Byla to také těžká práce, deset, někdy patnáct hodin, ale už nemusely na mráz do lesa.

Velitel jim pomohl napsat dopis do Československa prezidentu Antonínu Novotnému, že se chtějí vrátit domů.

*Vážený pane presidente,
my, dvě Čechoslovačky, žijeme v Sovětském svazu.
Matka byla těžce nemocná, umřela a my dvě sestry,
sirotky bychom se rády vrátily do naší domoviny.
Prosíme Vás, přijměte nás.*

Po měsíci přišla zamítavá odpověď.

„Tak už vám nic jiného nezbývá, jen že tady v Rusku zůstanete.“

To byla hrozná představa. Velitel jim nabídl, že pokud podepíší papíry a stanou se sovětskými občankami, dostanou byt v nedalekém městě, budou pracovat v továrně a dostávat plat. Do dvaceti čtyř hodin by byly z lágru venku. To však paní Věra se sestrou odmítly.

Po nějaké době byly obě dívky pozvány do kanceláře velitele. Byl zde i jeho bratr. Ten jim nabídl jim, že má kontakty v Brně a ve Znojmě, kam každý rok jezdí na veletrh. Zkusil by tedy, zda by je nepřijali na práci ve znojemském JZD.

Sestry čekaly tři roky, ale odpověď stále nepřicházela. Napsaly tedy znovu dopis, tentokrát předsedovi JZD Nový Šaldorf. Dopis jim opět nadiktoval velitel tábora. Pomáhal jim, i když to pro něj bylo velice nebezpečné.

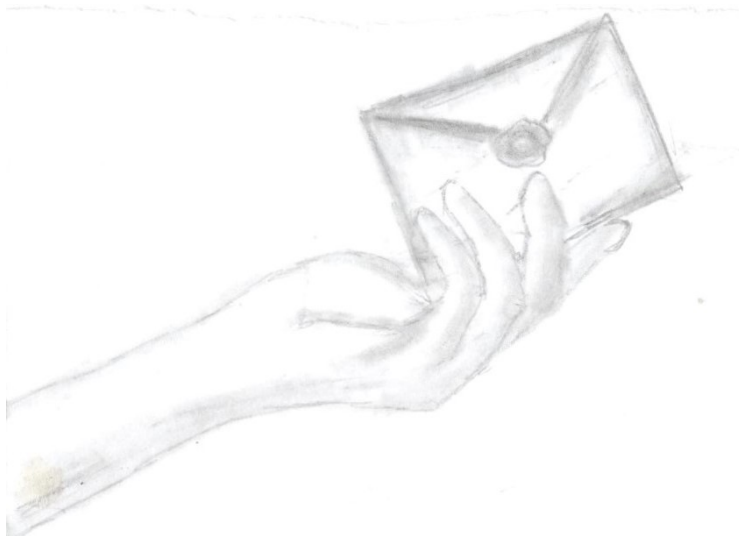
„Tak, jak já s váma jednám, za to by mě dávno zavřeli nebo zastřelili.“

Odeslat dopis se ale neodvážil. Ale poradil jim, aby šly za sekretářkou ředitele závodu, Tamarou Nikolajevnou. Ta je nejdříve odmítla, měla tři děti a stejně jako všichni, měla strach z následků. Věra tedy s nepořízenou odešla. Plakala. Dostanou se vůbec někdy domů? Je ještě nějaká naděje? A najednou slyší:

„Věro, vrať se. Mám na Urale bratra, je důstojník. Já mu napíšu, on to může poslat. Já ne, on to pošle.“

Dopis do Československa putoval na Ural a odtud se skutečně dostal až do JZD Nový Šaldorf. V srpnu 1964 si je zavolali do kanceláře ředitele závodu.

Přišla odpověď z Československa.

„Vy pojeděte damoj, vy pojeděte damoj!“

Radost obou sester byla neskutečná.

„My jsme stály se sestrou jak dvě kurice, po rusky slépka, jak dvě slípky tak a ...ááá... hubu otevřenou a on byl víc šťastnější než my.“

Nafasovaly nové oblečení, jídlo a vydaly se na cestu. Nejdříve musely absolvovat ponižující prohlídku a výslech před komisí NKDV. Musely slíbit, že nikdy nikomu neřeknou, že byly v gulagu a co tam zažily.

„Můžete říct, že jste byly v Rusku na práci, že matka umřela a že teď se chcete vrátit domů. Ale nikdy neprozradíte, že jste byly v gulagu. Když to prozradíte, čtyřicet hodin a vy zpátky.“

Přes Moskvu a Ukrajinu se dostaly až do Čopu a Čierne nad Tisou. To už byly doma.

„Klekly jsme a políbily zem a Pánu Bohu jsme řekly: Tobě, Pane Bože, děkujeme, žes nás vysvobodil.“

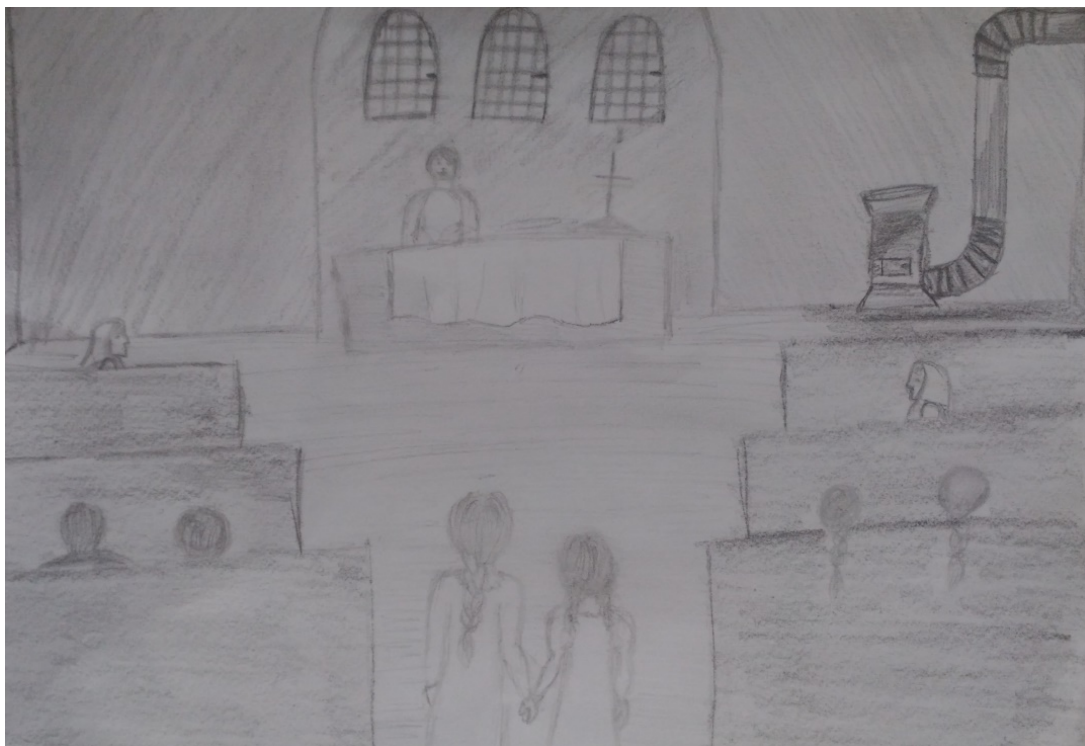
V Praze na sovětském konzulátu opět musely podepsat papíry o tom, že nic o gulagu neprozradí. A potom už směřovaly do svého nového domova, do Nového Šaldorfu u Znojma.

„Taky jsme neměly první rok na růžích neustláno, to víte, nikdo se o nás nestaral.“

Musely také tvrdě pracovat, ale už dostávaly výplatu a mohly si koupit svoje první šaty, boty, jídlo... Zpočátku na ně lidé pohlíželi skrz prsty, byly pro ně „ty Rusačky“, ale i to se časem změnilo. Hlavně, že už byly doma. Zpočátku se potýkaly také s nedostatkem peněz a neznalostí běžných věcí. To se projevilo v jedné, nyní již úsměvné příhodě.

„Poslouchejte, tady kousek na konci dědiny je obchod, tam je takový vetešnictví. Všechno je tam za babku. Běžte, kupte si něco, ty modráky už na vás spadnou, už to tady smrdí.“

Sestry se do obchodu vypravily, vše tam bylo opravdu velice levné, nakoupily si oblečení, velkou radost měly ze šatů za 10 korun, jako dárek dostaly žvýkačku, kterou předtím neznaly. Šaty si vzaly druhý den do kostela. Krásné květované a puntíkové šaty!

Všichni se na ně dívali, ale nebylo to kvůli tomu, že jim nové šaty slušely, ale kvůli tomu, že ty šaty byly noční košile. Takové sestry neznaly. Pamatovaly si pouze na dlouhé plátěné noční košile.

Sestry se zavázaly, že v družstvu Nový Šaldorf budou pracovat 10 let. Ubytovány byly v domku společně s místními manželi. Jednou, když přišly z práce, dům byl zamčený. Hospodář jim sdělil, že dům je jeho a s bolševiky bydlet nebude. Do domu je nepustil a noc strávily venku. Ráno vše oznámily předsedovi JZD. Přesto, že celou noc nespaly, musely ráno do práce. Někteří lidé z vesnice jim donesli jídlo, ale nikdo je u sebe nechtěl nechat bydlet.

„Všichni říkají, že jste rusačky a že nás zbijete a okradete.“

Nakonec se vysvětlilo, že pochází z Brna a ve vesnici mohly zůstat. Sestry pak pomalu začaly žít běžným životem. Vdaly se, měly děti. Paní Věra dva syny, sestra syna a dceru. Bohužel sestra, i když byla mladší, již zemřela. Stejně jako manžel paní Věry, který se nikdy nedozvěděl, že byla v gulagu. I její synové o tom dlouho netušili.

Paní Věra po návratu z gulagu pracovala celý život v zemědělství. Dnes je v důchodu a velice statečně předává mladší generaci důkaz o tom, kdo to byl Stalin a jaké hrůzy se během jeho vlády děly. Přesto, že se k ní naše úřady obracely zády, přesto, že jí nepomohly v jejím úsilí vrátit se zpět do Československa, na svoji zem nikdy nezanevřela. Její sestra Naďa se s tím ale nikdy nesmířila a raději se vystěhovala za dcerou do Itálie.

Osud této malé statečné ženy nás velice zaujal. Bez dechu jsme naslouchali jejímu vyprávění a velice si vážíme toho, že nám svůj příběh vyprávěla.

„Sibiř je strašně bohatá. Ale samotná sibiřská zem, samotná ta zem, ta je prolitá krví, lidskou krví a lidskýma slzama zalitá. To je Sibiř.“